

De dominee, de dokter, de notaris en het klerkje ... (deel 1)

Zou de dichter Jan Greshoff stiekem naar Willem Kuik in Beilen hebben gekeken? Samen met leden van zijn familie en een bekende wordt teruggekeken op het leven van een kleurrijk man.¹⁾

Willem Kuik

Willem Kuik, bij de oudere Beilers bekend als makelaar en assurantieman, werd op 28 januari 1892 als zoon van Jannes Kuik en Jantje Stevens geboren in Alting.

Hij trouwde met Geesje Pol, dochter van de aannemer, bouwmaterialen- en brandstoffenhandelaar Hendrik Pol en Hendrikje van den Berg. Pol had zijn zaak op de plek waar nu de parkeerplaats is van de C-1000 supermarkt aan de Hekstraat. Pol overleed op 22 oktober 1923. De handel in bouwmaterialen werd voortgezet door Roelof Pol, het tweede kind van Hendrik Pol en Hendrikje van den Berg.

Notarisklerk

Vermoedelijk op voorspraak van de hoofdonderwijzer kwam de 12-jarige Willem Kuik, die een goede leerling was, te werken op het gemeentehuis. Zijn daaropvolgende baantje was klerk bij notaris Schutter aan de Bisschopsstraat. Het notariaat verschafte Willem Kuik heel wat jaren een goede boterham.

Rij-examinator

Willem Kuik was een veelzijdig mens. Behalve in het notariaat verdiende hij zijn brood ook in het verzekeringswezen en hij was bovendien rij-examinator in Beilen.

H. Martena

Middenstandsdochter

Hendrikje van den Berg was een bijzondere, ondernemende, vrouw. Zij zette de overige werkzaamheden van haar man voort. Ze bezat al heel vroeg aandelen van de Rotterdamse Hypotheekbank en was mede-aandeelhouder van de Groentedrogerij aan de Halerbrug. De aandeelhoudersvergaderingen van deze onderneming vonden plaats in de woonkamer van Hendrikje Pol-van den Berg.

Willem Kuik, zoon van een klompenmaker, trouwde dus een dochter uit een Beiler middenstandsfamilie.

Noot

- 1) De familieleden zijn: mevrouw L.Schoenmaker-Pol, mevrouw H.Kuik-Nijboer, haar zoon Jan Kuik en mevrouw N.Oosting-Bos. De bekende is de 93-jarige accountant Jan Joosten.

Foto van de familie Pol, genomen omstreeks 1919.

Voorste rij vanaf links: Geesje Pol, Hendrik Pol met kleindochter Henny Nijboer, Hendrikje Pol-van den Berg en Margje Pol-Lonsain. Achterste rij vanaf links: Willem Kuik, Rensje Nijboer-Poortman (geboren uit het eerste huwelijk van Hendrikje van den Berg), Lammert Nijboer en Roelof Pol.

Balboekje

Hoe kwam Willem Kuik in contact met een Geesje Pol? Willem was een slimme en ondernemende jongen. Hij was vrij brutaal. Dit blijkt wel uit het feit dat hij het balboekje van Geesje Pol pakte en dit boekje in één keer vol schreef met zijn naam. Hierdoor kon Geesje niet meer met een andere jongen dansen, want het boekje was immers vol. Willem was een charmante en gewiekste man en zij viel op hem. Zij trouwden op 12 september 1918 en gingen wonen op het adres Schoolstraat 11, dat het eigendom was van zijn schoonmoeder.

Jan Joosten, in die jaren ook werkzaam op het notariskantoor, kan er nog smakelijk over vertellen: “Willem Kuik zat achter een groot bureau in het notariskantoor. Voor zich had hij een stuk gezegeld papier liggen. Kuik staarde dan naar buiten, hij leunde achterover en op het papier stond alleen maar “heden, den ... verscheen voor mij,” en dan hield het op. Willem Kuik werd dan gered door mensen die bij hem rijexamen wilden afleggen. Dit kon hij allemaal doen onder kantoor tijd. Kuik stapte bij de kandidaat in de auto, liet hem een rondje rijden en bij de molen van Piet Smit, die op een verhoging stond, moest de hellingproef worden afgelegd. De rijproef bestond ook wel eens uit een andere variant: Willem Kuik bleef voor zijn huis in de Schoolstraat staan en hij liet dan de kandidaten een rondje rijden om het perkje voor het Wilhelminagebouw. Voor een examen met een motor deed Kuik het iets anders: hij reed niet mee op de motor, maar bleef in het notariskantoor achter het raam staan kijken hoe de kandidaten het rondje Kruisstraat, Julianastraat, Weierdstraat, Bisschopsstraat aflegden. Bij terugkomst zei Kuik tegen de kandidaten: “Jij kunt, mij dunkt, wel rijden, geslaagd!” Kandidaten afwijzen? Joosten: “Nee, ze slaagden allemaal. De mensen zeiden altijd: “Oh, bij Willem Kuik, dan slaag je wel.”

Extra rondje met ‘toet’

Ook een andere anekdote over het rijexamen is prachtig: De 76-jarige oud-aannemer Jan Gaasbeek vertelt heel smakelijk hoe zijn vader Henderikus Gaasbeek, aannemer aan de Asserstraat, zo’n 70 jaar geleden zijn motorrijbewijs haalde bij Willem Kuik als

examinator.

Vader Gaasbeek moest met zijn motor, een Triumph met een grote zwarte tank, met links een reservoir voor de benzine en rechts een reservoir voor de olie, een rondje rijden over de Mulling en de Molenstraat. Willem Kuik bleef voor zijn huis in de Schoolstraat staan kijken hoe Gaasbeek het er vanaf bracht.

Gaasbeek: "Mijn vader stopte bij Kuik en was natuurlijk nieuwsgierig of hij geslaagd was. Willem Kuik zei dat hij helemaal niet op de toet had gedrukt. Dit was zo'n hoorn met een grote rubberen bal, zo'n echte ouderwetse toeter. Kuik: "Je hebt het niet goed gedaan, want je hebt niet op de toet gedrukt." Mijn vader zei dat dit niet nodig was geweest, omdat er geen ander verkeer was. Kuik vond het toch niet goed. Mijn vader zei daarop tegen Kuik: "Oh, dan doe ik het toch even weer opnieuw." Dit mocht van Kuik en vader maakte het rondje nog een keer en bij terugkomst reed hij al toeterend langs Kuik en drukte een aantal keren op de hoorn: "Poeha, Poeha, Poeha." Vader stopte bij Kuik en hij was nu geslaagd."

Voorrechten

Kuik genoot bij notaris Van der Leij verschillende voorrechten: In zijn werktijd bij de notaris nam hij rijexamens af en ook kon hij werken aan de verzekeringsportefeuille die hij indertijd van diens voorganger, notaris Schutter, bij de verzekeringsmaatschappij 'Onderlinge Brandwaarborgmaatschappij De Jong en Comp.' had overgenomen. De verzekeringspremies vervielen in de maand mei en werden door Geesje tijdens de Meimarkt geïnd. De mensen kwamen dan bij haar in de woning om te betalen. Jan Joosten en Jannes Oosting, die ook op het notariskantoor werkten, sorteerden de nota's op de vrije zaterdagmiddag en ontvingen daarvoor

Schuin door de bocht

Kuik was zelf ook motorrijder. Zijn schoonmoeder, Hendrikje Pol-van den Berg, had haar zoon Roelof Pol, schoonzoon Willem Kuik en schoonzoon Lammert Nijboer, winkelier in de Hekstraat, een motor gegeven om bij toerbeurt te gebruiken.

Jan Kuik, kleinzoon van Lammert Nijboer: "Tijdens een ritje naar Hoo-geveen reed oom Willem veel te hard door een scherpe bocht bij Nuil. Hij ging zo schuin, dat tante Gees zonder dat oom Willem het merkte van de motor viel. Zij is toen in de berm gaan zitten en wachtte tot Willem terugkwam om haar op te halen. Tante Gees was hierover heel kwaad. Volgens het verhaal merkte oom Willem pas in Hoo-geveen dat zijn vrouw niet meer achter op de motor zat. Nadat hij gestopt was, draaide hij zich om en vroeg hij "Gees?" en toen zag hij pas dat zijn vrouw er niet meer bij was. Tijdens de kope- ren bruiloft van oom Willem en tante Gees heeft Roelof Brunsting op humoristische wijze daarover een sketch gemaakt."

Deze motor was trouwens een kostbare aangelegenheid. Tante Gees zei daarover: "We kregen daarvoor rekeningen met verlengstukken. Dat lag aan jouw opa (Lammert Nijboer, red.), want die kon niet motorrijden."

Het huis van het echtpaar Kuik, Schoolstraat 11. Zij staan op de foto, samen met hun nichtje Henny Nijboer.

Gehuwde onderwijzeres

In 1929 werd in de raad uitvoerig gediscussieerd over de vraag of een gehuwde onderwijzeres voor de klas mocht staan.¹⁾ Het gemeentebestuur was namelijk gedwongen om een op wachtgeld staande onderwijzeres te benoemen terwijl haar man ook in het onderwijs werkzaam was. De raadsleden H.M. Gaasbeek en W. Kuik dienden een voorstel in om onderwijzeressen beneden de 45 jaar, en vrouwelijke ambtenaren bij het aangaan van een huwelijk te ontslaan. Zij vonden dat een gehuwde vrouw niet 'voor de klas' of 'op kantoor' werkzaam moest zijn, maar 'in het gezin' thuishoorde. Het raadslid G. Schut van de SDAP was het met deze zienswijze niet eens, maar het voorstel van Gaasbeek en Kuik werd met zes tegen drie stemmen aangenomen.

Noot

- 1) H.G.C. Becker, De gehuwde onderwijzeres K.D. Slendebroek, in: *Tijdschrift Historische Vereniging Gemeente Beilen*, jrg. 6 (3), sept. 1994, 1-9.

Taxaties

Ook gebruikte Kuik zijn zakelijke kennis als makelaar ten gunste van de Beiler gemeenschap. In 1933 werd gesproken over de aanleg van de Esweg. Hiervoor moesten gronden worden aangekocht. Met enkele grondeigenaren kon de gemeente niet tot overeenstemming komen. Nadat er eerst een besloten raadsvergadering was geweest, verklaarde Willem Kuik in een openbare zitting dat hij het niet eens was met de taxatie. Voor sommige percelen vond hij de taxatieprijs te hoog en voor andere te laag. Ook het raadslid J.E. Eleveld van de SDAP kon zich niet vinden in de taxaties. Zij stemden beiden tegen het voorstel van het college.

een kleine vergoeding. Joosten vroeg hem of hij zelf daarbij ook zou helpen. Natuurlijk zou Kuik ook meehelpen. Na even geholpen te hebben verdween hij om met zijn vrouw een eindje in de auto te gaan rijden. Joosten en Oosting konden zich overigens best redden zonder Kuik en zij vonden zonder problemen de wijnkelder. Kuik had hiermee volgens Joosten geen moeite. Hij was gul. Wanneer Kuik 's middags een sigaar opstak, kreeg Joosten er steevast ook één, zo'n grote Havanna.

Raadsvergadering

In de raadsvergadering van februrari 1935 werd behoorlijk gediscussieerd over het bouwen van zes arbeiderswoningen in Tiendeveen. Het raadslid W. Mulder Azn. vond de beschikbare grond per woning te gering, want de bewoners zouden ook hun eigen levensmiddelen moeten kunnen verbouwen. Burgemeester T. Froentjes vond echter dat er voldoende ruimte voor een moestuintje bij de woningen was. Andere raadsleden vielen de burgemeester bij en aan het eind van de vergadering mengde ook raadslid Willem Kuik zich in de discussie: hij had goedkopere grond beschikbaar!

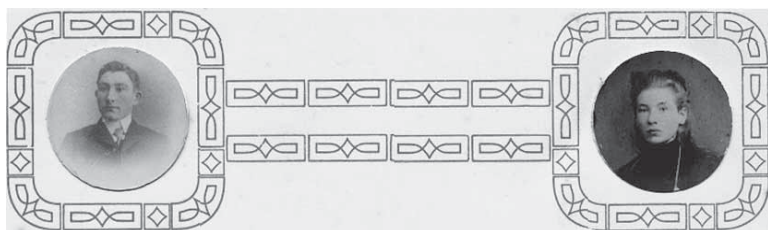
Het voorstel van het college van burgemeester en wethouders werd aangenomen met dien verstande dat het college rekening zou houden met het aanbod van Willem Kuik. Zou hier sprake zijn van belangenverstrengeling?

Dat Kuik opkwam voor de belangen van zijn eigen kiezers blijkt uit het volgende: hij vond in 1935, toen er gesproken werd over het ruimtegebrek in het gemeentehuis, dat de caféhouder Prakken bevoordeeld werd door in zijn zaak de huwelijkssluitingen en de raadsvergaderingen te houden. Er waren twee mogelijkheden: Prakken en het Wilhelminagebouw. Het college voelde het meest voor Prakken, omdat daar meer comfort zou zijn. De meeste raadsleden steunden het college, maar Willem Kuik vond dat Prakken met de huwelijkssluitingen enigszins werd bevoordeeld ten opzichte van de andere caféhouders. In een latere raadsvergadering bleef Kuik bezwaar houden tegen de huwelijkssluitingen in Prakken. Ook nu werd hij gesteund door het raadslid J.E. Eleveld van de SDAP. In 1935 verliet Kuik samen met Nijsing en Strijk de gemeentepolitiek. Lammert Nijboer, zwager van W. Kuik, A. Stadman en M. Hartman werden de nieuwe kandidaten voor de CHU op de verkiezingslijst.

Koperen en zilveren huwelijksfeest

Willem Kuik en Geesje Pol waren getrouwd op 12 september 1918; hun koperen huwelijksfeest werd op 12 maart 1931 gevierd in de Wilhelminazaal. De eerste regels van het welkomstlied waren:

*Welkom! Schoone dag van heden,
Hartlijk welkom, KOOP'REN PAAR!
Deze dag maakt U tevreden,
U, zoo dierbaar voor elkaar.*

Ceremoniemeester was het hoofd van de Hervormde school A.R.J. Bazuin. Familieleden, buren en kennissen behoorden volgens het receptieboek tot de gasten.

We treffen onder andere namen aan van L. Nijboer, D. Arbeider, mej. Arbeider-Bazuin, G. Pol-Lonsain, J. Nijsing-Vrijs, A.H. Smit-Schuring, J. Beugel-Hamminga, A. de Bruijn, A. de Bruijn-van de Berg, W. Niemeijer, D. Beugel, J. Beuving, C. Visser, J. Bakker, J. Meijerink, H. Timmerman, G. Timmerman, H. Kuik-Boer, J. Dekker, mej. Beuving, Brunsting, A. Brunsting-v.d.Bosch, J. Smit, A. Oosting, A. Waninge, A. Nijland, A. Boer, G. Koerts, H. Beuving, W. Koerts, J. Hunse-Nederhoed, de godsdienst-onderwijzer J.H. Wuestenenk en zijn vrouw, H. Kuik, H. Kuik-Mos, J. van de Heide geboren Kuik, G. Homan-Kuik, G. Bieze-Homan, H.J. Bieze, J. Oosting, G.A. Kuik, T. Bazuin-Modderman, M.H. Hilberts (onderwijzeres), N. Swaters (onderwijzeres), notaris T.W. van der Leij en zijn vrouw, N. Soer, mevrouw Van Melle-Faber, S. Westrup-Mulder, J. Joosten Gzn, J. Scholten, G. Lambers, G. Vink, K. de Jonge, A. de Jonge-Mulder, Jantje Kuik, Jantina Kuik, Aaltje Stevens, Sychien Stevens, Roelie Stevens, R. Nijboer-Poortman, Henny Nijboer.

Voor het zilveren huwelijksfeest op 12 september 1943 werd hetzelfde receptieboek gebruikt. Een vergelijking van de feestgangers ligt voor de hand. Waren de gasten 12 ½ jaar eerder vooral familieleden, buren, leden van het schoolbestuur en onderwijzeressen, nu waren er, behalve deze mensen, ook anderen uit de Beiler gemeenschap. We zien nu ook de namen van dokter Hemmes van Beileroord en zijn vrouw, de schrijver Anne de Vries en zijn vrouw, het hoofd van de Hervormde school H. Loran met vrouw en zoon Tommie, Van Hilten, leraar aan de Mulo, dominee O.C. Jellema en vrouw, de administrateur van Beileroord L.v.d. Vegt, het echtpaar Geertjes, dokter Meijering, dokter Mook van het Asser Ziekenhuis en anderen.

Koperen Huwelijksfeest
VAN.
WILLEM KUIK
EN
GEESJE KUIK—POL
DONDERDAG 12 MAART 1931 IN DE WILHELMINAZAAL

✠

WELKOMSTLIED.
Wijze: *Weest begroet met jubeltonen.*

Welkom! schoone dag van heden,
Hartlijk welkom, KOOP'REN PAAR!
Deze dag maakt U tevreden,
U, zoo dierbaar voor elkaar.
Feestgezangen, ruischt nu voort,
Juichtoon, die het hart bekoort,
Door uw vrienden aangevangen.
Feestzang, die in 't harte dringt, (bis)
U ter eer, die steeds meer
Uw heil verlangt.

Zegen kroon' U allerwegen,
Liefde blijf' uw levenschat,
Voorspoed sinate bij u tegen
Op uw verder levenspad.
Hem, den geveer van al 't goed,
Danken wij met blij gemoed,
Voor den schoonen dag van heden.
Blijdschap heerscht thans in uw hart,
Blijdschap, zij verban't de smart.
Vreugd en eer, wordt steeds meer
U toegebeden.

Handtekeningen in het receptieboek

Gemeenteraadslid

Willem Kuik zat voor de CHU (Christelijk Historische Unie) in de gemeenteraad van 1923 tot 1935. In *Gemeente Beilen 1811-1997* van G.J. Dijkstra e.a., waarin het bestuurlijk reilen en zeilen over die periode wordt beschreven, komt zijn naam negen keer voor.

Willem Kuik en Geesje Pol: 25
jaar getrouwd.

Tennisbaan

Notaris Schutter overleed in 1924; zijn opvolger notaris T.W. van der Leij kwam in 1925. Kuik beschikte in die tijd al over huize 'Mink', een jachthuis/vakantiewoning in Smalbroek: een grote houten woning, met drie slaapkamers en een grote veranda.

Bij deze woning werd door Willem Kuik een tennisbaan aangelegd en daarop tennisten de notabelen van het dorp: burgemeester Froentjes, notaris T.W. van der Leij, dominee O.S. Jellema, dokter Meijering, dokter Westerterp, hun dames en een aantal onderwijzeressen.

Jan Joosten: "Door het tennissen bekoelde de liefde tussen notaris Van der Leij en Willem Kuik. Op zekere dag zei de notaris: "Ik ga tennissen." Willem Kuik wilde toen ook mee. Dit lag nogal voor de hand, want er werd immers op zijn baan gespeeld. Van der Leij was er niet van gediend dat Kuik zelf het initiatief nam om in kantoor-tijd te gaan tennissen en hij zei dan ook: "Die vlieger gaat niet op. Maak jij eerst maar die en die akte af!" Wat had die Kuik de smoor in!" Mevrouw H. Kuik-Nijboer kon dit voorval bevestigen: "Oom Willem mocht van de notaris niet meer overdag tennissen." Hoe was het gedicht van Jan Greshoff ook al weer?

Liefdesverklaring

Ik hou zo van die donkre burgerheren
die langzaam wandlen over 't Velperplyn
in deze koele winterzonneshyn:
de dominee, de dokter, de notaris
en 't klerkje dat vandaag wat vroeger klaar is.
Maar 't kan verkeren.
(Liefdesverklaring, J.Greshoff, 1ste couplet)<

De vakantiewoning van Willem
Kuik

Een markant persoon

De dominee, de dokter, de notaris en het klerkje dat vandaag wat eerder klaar is.... (deel 2)

Willem Kuik was slim, gewiekst, charmant en verstond de kunst mensen aan zich te verplichten en kwam uiteindelijk met justitie in aanraking.

H. Martena

Zelfstandig makelaar en verzekeringsagent

In het *Nieuwsblad voor Beilen* van 21 februari 1935 werd aangekondigd dat Willem Kuik zich als zelfstandig beëdigd makelaar in onroerende goederen zou vestigen.

Kuik ging, gezien zijn aanbod van onroerend goed in het *Nieuwsblad voor Beilen*, heel voortvarend van start. Een week later, in de krant van 28 februari 1935, bood hij al acht percelen te koop aan, zoals bouwterreinen aan de nieuwe verkeersweg ('Eschweg'), bouwterreinen in Hooghalen, Wijster, Westerbork en aan de Klateringerweg in Beilen en twee percelen heide.

Als bijzonderheid had Willem Kuik in de krant van 5 april 1935 het landgoed 'Dennenrode' in de aanbieding: 'liggende aan de asphaltbetonweg Beilen-Assen, onmiddellijk bij het aan natuurschoonrijke, welvarende dorp Hooghalen op ongeveer 10 k.m. afstand van de stad Assen.'

Volgens een advertentie in de krant van 4 oktober 1935 raakt de orderportefeuille van Willem Kuik steeds voller. Maar liefst 44 percelen werden daarin, uiteraard 'vrijblijvend', zoals dat in die tijd in een advertentie de gewoonte was, te koop aangeboden: percelen heideveld in Hooghalen en Laaghalen, woningen in Beilen en boerderijen in Elp en Odoorn.

De hypotheekakten liet hij passeren bij notaris Tammens in Oosterhesselen en niet, zoals voor de hand lag, bij notaris Van der

Landgoed „Dennenrode”

Ondergeteekende kan of in massa of in onderdeelen — zooals deze op het terrein zijn aangeduid — onder de hand **TE KOOP** aanbieden:

Het prachtig gelegen landgoed „Dennenrode”

liggende aan de asphaltbetonweg Beilen—Assen, onmiddellijk bij het aan natuurschoon rijke, welvarende dorp Hooghalen op ongeveer 10 K.M. afstand van de stad Assen, bestaande uit modern ingerichte villa met bijgebouwen, aparte solide chauffeurswoning met moestuinen, boomgaarden, fijne sparren, zware dennen, opgaand berken en eiken hakhout, heide en vijvers, te samen ter grootte van ruim 87 H.A.

Het geheel, dat zich uitstekend leent voor het stichten van sanatoria, theehuis, ontspanningsterrein of dergelijke is desgewenscht dadelijk te aanvaarden.

Een gedeelte van het landgoed, dat ligt aan de harde weg Hooghalen-Zwiggelte, tegenover het alom bekende „Heuvingerzand” is zeer geschikt voor het stichten van zomerhuisjes en als zoodanig in diverse grootten op het terrein uitgezet.

Aanwils doet dagelijks — behalve Zondags — de opzichter, de Heer R. SCHURING.

Kaarten worden op aanvraag toegezonden.

W. KUIK.
Beëdigd makelaar te Beilen.

Willem en Gees Kuik in een sjees tijdens een dorpsfeest in de 20-er jaren van de vorige eeuw.

De Lijnwoerd

Op het door Kuik gekochte stuk grond werd vroeger vlas verbouwd. Uit het zaad van vlas, het lijnzaad, werd lijnolie geperst en dit werd ook wel gebruikt als bindmiddel voor de verf- en lakindustrie.

Het woord woerd werd gebruikt voor een oude akker op een es, waarvan een bijzondere functie of geschiedenis werd vermoed.³⁾

Noten

- 1) Mevrouw L.Schoenmaker-Pol weet hierover te vertellen, dat haar tante Gees over dat bedrag nachten heeft wakker gelegen.
- 2) Uit het archief van de afdeling Bouw- en milieuzaken van de gemeente Midden-Drenthe blijkt dat Kuik twee bouwvergunningen heeft ingediend. De eerste aanvraag werd niet gehonoreerd: het rieten dak vond men te brandgevaarlijk. De tweede aanvraag, van 4 maart 1937, werd goedgekeurd. De begrotingsom was 9.000 gulden.
- 3) Abrahamse, J. e.a., *Het Drentse Landschap*, Assen, 1984, 69.

Ley in Beilen, zijn voormalige werkgever. Joosten vertelde hierover: “Als zaakwaarnemer was Kuik bevoegd om zelf onderhandse koopakten op te maken, maar voor hypotheekakten moest hij naar de notaris gaan. Omdat hij als klerk bij Van der Ley was weggegaan en voor zichzelf was begonnen, vermoed ik dat er sprake was van (enige) rivaliteit. In de oorlogsjaren kwam hij echter weer bij Van der Ley terug, omdat benzinegebrek hem daartoe noopte.” De hypotheekten werden nu verstrekt door de Nutsspaarbank in Wildervank. Hij zal de directeur tijdens een jachtpartij hebben leren kennen. Ook zat Kuik samen met Harm de Jonge en Aaldert Otten in het dagelijks bestuur van de Beiler Boerenleenbank, toen nog gevestigd in de Bisschopsstraat. Hij had dus op verschillende fronten de nodige invloed en zeggenschap. Toch ging hem niet alles voor de wind. Vanuit het Beiler notariaat kwam er oppositie tegen hem toen werd voorgesteld Kuik op de Algemene Jaarvergadering van de Boerenleenbank opnieuw als bestuurder te benoemen. Kuik beschikte als bestuurslid immers over voorkennis; hij wist wie een hypotheek had aangevraagd. Als makelaar kon hij daar op inspelen en zijn voordeel mee doen. Hij zat als het ware als een spin in het web, en belangenverstrengeling zal zeker een rol hebben gespeeld. De notarisklerken en voormalige collega’s, Jan Joosten en Jannes Oosting, de neef van Willem Kuik, hebben toen een lijst met handtekeningen ingediend voor een tegenkandidaat. Oosting verzamelde twintig handtekeningen. Als gevolg van deze actie werd Jannes Oosting met meerderheid van stemmen gekozen tot bestuurslid. Voor Willem Kuik was het een afgang om door zijn neef gewipt te worden.

Huize De Lijnwoerd

Het ging Kuik financieel behoorlijk voor de wind en tegenover zijn woning, Schoolstraat 11, kocht hij omstreeks 1937 een groot stuk grond en liet daarop voor 16.000 gulden een woning bouwen in Engelse stijl.¹⁾ De stijlvolle woning met een aangebouwd kantoor werd ontworpen door architect Arend Hidding uit Hooghalen.²⁾ Met de bouw werd direct begonnen, want H. de Jonge, de gemeentearchitect, schreef op 15 maart 1937 aan B. en W. dat de voorbereidende werkzaamheden zijn begonnen en dat de voorgevel op 15 meter van de as van de weg is uitgezet en niet op 20 meter, zoals in de bouwstukken is aangegeven. Hidding was hierop aangesproken en deze had aan de gemeentearchitect verklaard dat dit in opdracht van Kuik was gebeurd. Kuik zou deze zaak hebben besproken met burgemeester mr. dr. H.J. Wytéma en alvast hebben geregeld.

De aannemer van het pand is vermoedelijk Berend Stevens geweest.

De jacht

Willem Kuik werd door zijn familie beschreven als een charmante, joviale en gehaaide man die overal zijn vinger achter stak. Om de Beiler bevolking op het gemak te stellen sprak hij altijd Drents met hen.

Zijn jachtvrienden waren mensen van wie hij iets kon verwachten. Voor de drijfjachten in Oosthalen, Klatering en Terhorsterzand werden belangrijke zakelijke relaties uitgenodigd: directieleden van Bruynzeel en van de verzekeringsmaatschappij De Jong en Comp. Ook de eigenaar van het Beiler schortenfabriekje, A. Dijks uit Enschede, was een jachtrelatie van Willem Kuik.

Ook van zijn jachttopziener Willem Dondorff maakte hij dankbaar gebruik. Wanneer Kuiks jachthond moest jongen, dan gebeurde dat niet bij Willem thuis, maar bij de woning van Dondorff aan de Hijkerweg, zodat hij er zelf geen werk van had.

Hij maakte mensen van hem afhankelijk. Wanneer hij iets voor

Maquettes

De Oudheidkamer Beilen beschikt over een aantal kartonnen maquettes van woningen die door de architect Arend Hidding uit Hooghalen zijn ontworpen.⁴⁾ Hidding huurde in de dertiger jaren van de vorige eeuw een kamer van klompenhandelaar Jans Slendebroek, toen nog gevestigd in de Kruisstraat in het huidige pand van de bloemenzaak Janny, Manny en Rieks. Deze kamer gebruikte Hidding enkele dagen per week als werkruimte. De nu 74-jarige Herman Slendebroek kan zich dat nog heel goed herinneren: “Wij mochten als kinderen niet in de kamer van Hidding komen. Maar die kamer had een grote aantrekkingskracht op ons, want op de schoorsteenmantel stonden een stuk of zeven maquettes van woningen die Arend Hidding had ontworpen. Ook Huize De Lijnwoerd was daarbij. Langs de Esweg staan verscheidene woningen die door Hidding zijn ontworpen; het zijn die huizen met brede dakgoten. Ook het winkelpand waarin nu Service Partner zit (Hekstraat), is een ontwerp van Arend Hidding en is voor mijn vader gebouwd.”

- 4) De Oudheidkamer is gevestigd boven de bibliotheek. Vrijdags vanaf 14.30 uur geopend.

Moeder Jantje Kuik-Stevens heeft pannenkoeken gebakken voor het jachtgezelschap (Klatering).

Vanaf links: Jannes Nijsing, tandarts te Emmen, Roelof Brunsting, Gerrit Kuik, Willem Kuik, Jan Meijering, Derk Beugel, Jantje Kuik-Stevens (moeder van van Gerrit en Willem Kuik), burgemeester Froentjes en twee onbekende dames.

Bewoners

Het pand Schoolstraat 6 werd na de bewoning door Willem en Gees Kuik in 1959 verkocht aan tandarts A. Gietema. In 1964 verkocht Gietema het aan het Waterschap 'De Oude Vaart'. Sinds 1995 dient het pand als woning en praktijkruimte voor Fysio Centrum.

Jachtresultaat

In de vooroorlogse jaren was de jacht kennelijk nog nieuws dat men in de krant kon brengen. In een 'nieuws-tijding' van 3 oktober 1929 werd verslag gedaan van het jachtresultaat op de eerste jachtdag van het nieuwe seizoen: 'De heren Beugel en Kuik schoten 13 hazen en 18 patrijzen. Bos en Heijting 10 hazen, 12 konijnen en 6 patrijzen'. Ook van de andere jagers werd het geschoten wild in de krant genoemd.

De grote jachtakte van Willem Kuik gaf hem het recht 'tot alle geoorloofd jachtbedrijf, met uitzondering van de valkenjacht, in het gehele Rijk'. De akte kostte inclusief zegel en leges, een bedrag van 30 gulden.

Volgens de notulen van de boer-marke Alting-Klatering werd het jachtrecht voor een periode van steeds drie jaar verhuurd. Kuik betaalde in de dertiger jaren en tijdens de oorlog een bedrag van 310 gulden per jaar. Dit bedrag bleef tot 1944 hetzelfde, hierna vond er een forse verhoging plaats tot 500 gulden.

Zijn medehuurders van het jachtrecht in de boer-marke waren gedurende vele jaren Jannes Nijsing en Derk Beugel. Dat zij voorkomen op de foto, die bij de boerderij van de moeder van Gerrit en Willem Kuik is genomen, was dus niet toevallig.

iemand had gedaan en ze vroegen hem dan: "Wat krijg je van mij?" dan zei hij nogal eens: "Ik hoef er niets voor te hebben. Denk maar aan mij wanneer je kippen goed leggen". Wanneer de mensen die mededeling niet goed hadden begrepen of misschien waren vergeten, vroeg hij hen substiel: "Heb je geen kippen meer?"

Bezorgde Willem Kuik in 1946 Beilen arbeids-plaatsen?

Op de foto van het jachtgezelschap bij het jachthuis van Kuik in Smalbroek, zien we onder andere de Twentse textielabrikant Albert Dijks (vijfde van links) als medejager.

Dijks opende op 1 juni 1946 een filiaal van zijn bedrijf in een loods achter de hengelsportwinkel van Hendrik de Graaf aan De Paltz te Beilen. Dit bedrijf, de 'Beiler confectiefabriek Dijks' was gevestigd in Enschede en had ook filialen in Losser en Wijhe. Dijks was oorspronkelijk afkomstig uit Brunsting.

In het *Nieuwsblad voor Beilen* van 17 mei 1946 stond de volgende tekst in een advertentie: 'Gevraagd: meisjes van 15 tot 18 jr voor 1 juni a.s. te openen confectiefabriek. Goed loon, 's zaterdags vrij. Aanbiedingen Makelaarskantoor W. Kuik, Beilen.'

In de nieuwe fabriekshal van het Beiler bedrijf, in de volksmond het 'Schortenfabriekie', dat omstreeks april 1950 aan De Omloop werd geopend, werkten zo'n 30 tot 35 meisjes.

Zou de jachtrelatie van Willem Kuik met Albert Dijks van invloed zijn geweest op de vestiging van het bedrijf in Beilen?⁵⁾

Een jachtgezelschap bij het jachthuis van Willem Kuik in Smalbroek. Vanaf links: Albert Willems, Jan Thalen, derde van links onbekend, Roelof Brunsting, Albert Dijks, Jan Wolting, Willem Kuik, uiterst rechtsonbekend.

Kerk

Ook binnen de Hervormde gemeente vervulde Willem Kuik als kerkvoogd een belangrijke rol. Hij was heel goed bevriend met dominee Jellema en diens vrouw.

Kuik stond als vrijgevig bekend en toen er in de collectezak een biljet van honderd gulden werd aangetroffen, bedankte dominee Jellema de kerkgangers en keek daarbij nadrukkelijk in de richting van Kuik. Volgens Jan Joosten vergiste de dominee zich in de gulle gever. Later werd namelijk algemeen bekend, dat de werkelijke gever een weduwe was geweest.

Gulheid kon Willem Kuik echter niet worden ontzegd. De vloerverwarming in de gerestaureerde kerk werd in 1938 door hem betaald⁶⁾ en een gordijn werd impulsief door Kuik aangeschaft. Hij had namelijk tijdens de kerkdienst last van het zonlicht en zonder overleg met zijn zwager Lammert Nijboer, die hem als kerkvoogd was opgevolgd, had hij voor eigen rekening een gordijn gekocht. Achterneef Jan Kuik: "Volgens mij hangt er op die plaats nog steeds een gordijn. Deze affaire leverde weer een botsing tussen mijn opa Lammert Nijboer en Willem Kuik op". Ook had Kuik in de pastorie van dominee Jellema, zonder overleg met wie dan ook, twee vaste wastafels laten aanbrengen. Ook dit betaalde hij uit eigen zak. Daardoor ontstonden problemen binnen de kerk over het functioneren van de kerkvoogdij waar Willem Kuik ook deel van uitmaakte. Kuik bedankte als kerkvoogd.

Hij werd in deze functie opgevolgd door zijn zwager Lammert Nijboer met wie hij overigens niet zo'n goede relatie had.

Oorlogsjaren

De drie delen *Gemeente Beilen 1940-1945*⁷⁾ geven ook een beeld van Willem Kuik.

Voor de oorlog was Kuik lid van het Vrijwillig Landstormkorps Luchtwachtdienst. Deze dienst had op het dak van hotel Koopmans in De Paltz een uitkijkpost en de vrijwilligers die de post bemanden, hadden tot taak om de bevolking te waarschuwen bij het naderen van vliegtuigen. Ook in de meidagen van 1940 deed Kuik dienst op de uitkijkpost.

In 1941 moesten de joodse bewoners van de bezetter hun grond verkopen aan de Algemene Nederlandse Administratie van Onroerende Goederen. De opbrengst van de gronden zou toen nog ten goede komen aan de joodse eigenaars. De gronden werden getaxeerd en binnen NSB-kringen was men ontstemd over de hoogte van de taxaties door de taxateurs, waartoe Willem Kuik ook behoorde. De NSB-organisatie Volk en Bodem vocht de taxaties van Kuik aan en men noemde hem in een brief 'een nog slechter man dan 2 joden'. De NSB-organisatie had namelijk contrac-

Contact verbroken

Ook tijdens de oorlogsjaren 1940-1945 werd gewoon gejaagd. Kuik was streekjagermeester geworden om de wildstand te beschermen. Hijzelf zei hierover, dat hij deze functie had uitgeoefend om te voorkomen dat een NSB-er streekjagermeester zou worden. De bewoner van Dennenrode en bedrijfsleider van de VAM, A.P.Pool, was plaatsvervangend streekjagermeester.⁸⁾

Willem Kuik, lid van het Vrijwillig Landstormkorps Luchtwachtdienst

- 5) H. Martena, 'Het Schortenfabriekje', in: Tijdschrift Historische Vereniging Gemeente Beilen, jaargang 12, nummer 1, blz. 18.e.v.
- 6) Verteld door wijlen Albert Oosting en Jan Kuik.
- 7) G.J. Dijkstra e.a., *Gemeente Beilen 1940-1945*, Beilen 1999, deel 1; 2000, deel 2; 2001, deel 3.
- 8) Dijkstra, *Gemeente*, 1999 1, 124.

Werkverschaffing

In 1930 hadden dr. Murk Westerterp, de geneesheer van Beileroord en Willem Kuik een naamloze Vennootschap opgericht tot exploitatie van onroerende goederen in Beilen. Westerterp was de enige commissaris en Kuik de directeur. In 1940, na het uitbreken van de oorlog, werd op verzoek van beiden de hele werkverschaffing in de gemeente Beilen door hun bedrijf overgenomen. Het bedrijf betaalde meer dan 30.000 gulden aan de arbeiders uit en ontving daarvoor geen steun van het rijk of de gemeente. De arbeiders moesten ontginningswerkzaamheden verrichten op de heidevelden, eigendom van het bedrijf van Westerterp en Kuik.

Kuik werd na de oorlog door de politieke opsporingsdienst (POD) over deze activiteiten gehoord en hij verantwoordde zich door te verklaren dat de arbeiders hadden gewerkt in het belang van de voedselvoorziening en dat de arbeiders daarmee een tewerkstelling in Duitsland hadden weten te voorkomen.

9) Dijkstra, *Gemeente*, 1999 1, 207.

Seyss-Inquart

In de laatste oorlogsdagen moest Kuik volgens zijn familieleden huize De Lijnwoerd verlaten om plaats te maken voor de rijkscommissaris van de Duitsers, de Oostenrijker Arthur Seyss-Inquart.

Er zijn twijfels of Seyss-Inquart inderdaad in De Lijnwoerd van Willem Kuik heeft verbleven. *De Kroniek van de Oorlogsjaren 1940-1945 in de Gemeente Beilen* van G.M.E.Braker vermeldt hierover bij de datum 23 februari 1945: 'De Bisschopsstraat is door de Duitsers afgezet. In de straat staan verscheidene Duitse vrachtwagens die volgeladen zijn met meubilair van Seyss-Inquart. Hij heeft de Hervormde pastorie gevorderd'.

In een ander boekwerk: *Drentsche Kroniek van het Bevrijdingsjaar* van mr.G.A.Bontekoe, staat bij 1 maart 1945 de volgende aantekening: 'De rijkscommissaris voor het bezette Nederlandsche gebied Seyss-Inquart neemt zijn intrek te Beilen in de pastorie der Ned.Herv.gem. aan de Bisschopsstraat'.

ten gezien waarvan de waarde van de landbouwgronden in een paar jaar tijd was verdubbeld en waardoor de joodse eigenaren meer geld voor hun eigendommen zouden beuren.

Met zijn joodse dorpsbewoners had Willem Kuik kennelijk een goede verstandhouding. Hij bewaarde op de zolder van huize De Lijnwoerd zes kisten met goederen van joden en ook bewaarde hij geld van hen. Toen de bezetter hem wilde belasten met de liquidaties van de joodse onroerende goederen, weigerde hij dat en hield zich afzijdig.

Van de panden van joden die Kuik al voor de oorlog administratief beheerde, betaalde hij de geïnde huur ondanks dreigbrieven nooit aan de Duitsers. Na de oorlog gaf Kuik de geïnde gelden terug aan de rechtmatige eigenaren.

Electrische Centrale

Ook op het maatschappelijk vlak maakte Kuik zich verdienstelijk. Hij maakte deel uit van het dagelijks bestuur van de Beiler Electriche Centrale. Deze centrale moest weer worden gebruikt, omdat de Duitsers de reguliere stroomvoorziening aan de bevolking hadden gestaakt. Op initiatief van de garagehouder Klaas Westerbeek werd in diens schuur in de Brinkstraat een stoomlocomobiel geplaatst die de nodige stroom in het dorp leverde. Het bestuur bestond behalve Willem Kuik uit dokter W. Hemmes van Beileroord en bouwmaterialenhandelaar R.Pol, een zwager van Kuik. De administrateur, H. Mein, was een leraar van de Mulo. De namen van Kuik, Pol en Mein komen we eind 1944 ook tegen bij het comité dat in Beilen de opvang van de Limburgse evacués verzorgde.⁹⁾

Na-oorlogse jaren

Direct na de oorlog nam Kuik de zakelijke draad weer op. Al in een van de eerste naoorlogse nummers van het *Nieuwsblad voor Beilen* (4 mei 1945) plaatste Willem Kuik de volgende advertentie: 'Zij die molestschade hebben gekregen en verzekerd zijn bij de